

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра початкової та дошкільної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету педагогічної освіти
доц. Герцюк Д.Д.
“ ” 2021 р.
(Ухвалено Вченою радою
факультету педагогічної освіти
від “ ” 2021р.,
протокол №)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ДОШКІЛЬНИКІВ

Спеціальність 012 – Дошкільна освіта

факультет педагогічної освіти

Робоча програма «Теорія і методика екологічної освіти дошкільників» для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. – 13 с.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

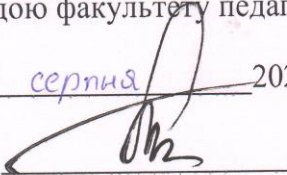
кандидат біологічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Джура Н. М.

Обговорено та рекомендовано до затвердження кафедрою початкової та дошкільної освіти (протокол № 1 від 30. 08. 2021 р.)

Завідувач кафедри проф. Мачинська Н. І.

Схвалено Вченою радою факультету педагогічної освіти

Протокол від “ 31 ” серпня 2021 р., № 1

Голова Вченої ради доц. Герцюк Д. Д.

Опис навчальної дисципліни

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів для денної форми навчання – 3 для заочної форми навчання –	Галузь знань 0101 – Педагогічна освіта	Вибіркова навчальна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта».	
Модулів –	Спеціальність 012 – Дошкільна освіта	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 2		4-й	
Загальна кількість годин – 90 год.		<i>Семестр:</i>	
		8-й	
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання:	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	40 год.	
аудиторних – 6 год.		<i>Практичні, семінарські</i>	
самостійної роботи студента – 3 год.		20 год.	
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		30 год.	год.
	Вид контролю: залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – 2 : 1 від загальної кількості годин

Мета та завдання навчальної дисципліни

«Теорія та методика екологічної освіти дошкільників»

Мета дисципліни: набуття здобувачами вищої освіти екологічної компетентності як складової професійної підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти; формування системи професійних знань і практичних навичок з теорії та методики екологічної освіти дошкільників, необхідних для здійснення професійної діяльності в закладі дошкільної освіти; підготовка конкурентоспроможного фахівця-бакалавра з екоцентричним типом екологічної свідомості.

Цілі дисципліни. Набуття екологічної компетентності шляхом:

- формування й розвиток професійної компетентності для здійснення дослідницької й інноваційної екологічної діяльності у галузі дошкільної освіти з урахуванням сучасних євроінтеграційних процесів в освіті;
- формування системи екологічних знань і практичних навичок з теорії та методики екологічної освіти дошкільників, необхідних для здійснення професійної діяльності в закладі дошкільної освіти;
- засвоєння системи інтегрованих знань і практичних навичок з питань організації природоохоронної діяльності у ЗДО і планування освітньо-виховної роботи з екологічного виховання в рамках проєкту «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку»;
- формування у студентів умінь і навичок використання педагогічно доцільних засобів, методів, форм організації екологічної освіти і виховання дітей дошкільного віку, необхідних для формування екологічної компетентності дошкільників;
- розвиток креативності та вміння творчо застосовувати знання з природничих і психолого-педагогічних наук під час формування у дошкільників екологічної компетентності;
- виховання соціально активної особистості, яка турбується про довкілля, охороняє та дбайливо використовує природні ресурси.

Очікувані результати навчання

Загальні компетентності:

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

КЗ-12. Здатність до співпраці і взаємодії в команді.

Спеціальні (фахові компетентності):

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

Програмні результати навчання.

Професійні знання, вміння та навички

ПР-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-05. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметноігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни *«Теорія та методика екологічної освіти дошкільників»* студенти будуть:

знати:

- мету, завдання і зміст дошкільної екологічної освіти та екологічного виховання;
- зміст знань дітей про довкілля і світ природи, окреслений у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні та програмах навчання і виховання дітей в ЗДО і сім'ї;
- головні закономірності і тенденції організації природопізнавальної діяльності дітей: особливості організації екологічних стежок, екскурсій та спостережень у природі тощо;
- особливості облаштування еколого-розвивального середовища у ЗДО;
- особливості методичної роботи з екологічного виховання дітей;
- методи формування зачатків екологічної культури у дошкільнят, наукового світобачення та правила поведінки у природі;
- форми організації діяльності дітей в процесі пізнання ними світу природи;

- особливості організації природоохоронної діяльності у ЗДО і планування освітньо-виховної роботи з екологічного виховання в рамках проєкту «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку»

ВМІТИ:

- застосовувати екологічні знання для вирішення освітньо-виховних і методичних завдань, враховуючи вікові та соціально-психологічні особливості дошкільників;
- організовувати і здійснювати краєзнавчу, природоохоронну роботу, використовувати її результати в освітньо-виховному процесі;
- облаштовувати еколого-розвивальне середовище у ЗДО;
- організовувати освітньо-виховну роботу з екологічного виховання в рамках проєкту «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку»;
- доступно розповідати про екологічно доцільну поведінку людини, правила природокористування, необхідність збереження природи, організовувати практичну діяльність дітей зі збереження природних багатств, чистоти довкілля, економного використання води, електроенергії у побуті;
- здійснювати екопросвітницьку роботу серед батьків;
- вивчати кращий досвід колег з питань організації екологічного виховання у ЗДО, аналізувати його і впроваджувати у власну педагогічну діяльність.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теорія екологічної освіти. Екологічне виховання дітей дошкільного віку

ТЕМА 1. Екологія: розуміння і трактування. Екологія як наука. Екологія в системі наук. Галузі та підрозділи екології. Предмет, об'єкт і методи екології як науки. Наукові поняття та провідні ідеї в галузі екології. Теоретичні засади дослідження стану довкілля на сучасному етапі.

ТЕМА 2. Екологічна освіта як основа екологічної культури. Система неперервної екологічної освіти. Концепція екологічної освіти України. Мета, завдання і зміст екологічної освіти. Поняття про систему неперервної екологічної освіти. Формування екологічних знань у дітей дошкільного віку. Педагогічні моделі організації екологічної освіти в ЗДО.

ТЕМА 3. Екологічне виховання та екологічна культура дітей дошкільного віку. Екологічне виховання – складова всебічного виховання особистості. Сутність екологічного виховання. Завдання, зміст і методи екологічного виховання. Сучасні проблеми екологічного виховання дошкільників. Система роботи з екологічного виховання дітей дошкільного віку. Формування екологічної культури дошкільників. Ціннісне ставлення до природи. Екологічне виховання у повсякденній роботі фахівців

у галузі дошкільної освіти. Навчально-методичні і періодичні видання для самоосвіти вихователя.

ТЕМА 4. Програмне забезпечення освітньо-виховного процесу з питань екологічного виховання у ЗДО України. Вікові можливості засвоєння екологічних знань. Базовий компонент дошкільної освіти. Авторські програми з екологічного виховання: «Наш дім – природа» (автор Н. Рижова), «Юний еколог» (автор С. Ніколаєва), «Світ навколо нас – і я його частинка» (автор Д. Романовська). Послідовність формування екологічних знань та очікувані результати. Емоційно-ціннісний компонент – складова екологічної компетентності дошкільника.

ТЕМА 5. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. Організація екоосвітньої діяльності для сталого розвитку. Заклад дошкільної освіти – осередок для сталого розвитку. Основні положення концепції сталого розвитку. Програма «Дошкільнятам — освіту для сталого розвитку». Формування у дітей екологічних, економічних, соціальних навичок і моделей поведінки, що відповідають сталому розвитку.

ТЕМА 6. Екологічно мотивована діяльності дітей дошкільного віку. Пізнавальна, естетична, природоохоронна діяльність у світі Природи. Технології пізнавальної діяльності у природі: спостереження, експериментування, робота з навчальною і науково-популярною літературою. Етапи формування екологічної активності особистості: дії разом з дорослим, допомога дорослому, робота поряд з дорослим, самостійні дії дитини під контролем дорослого. Методичні рекомендації щодо формування екологічної відповідальності дітей дошкільного віку.

ТЕМА 7. Екологічно мотивована діяльності дітей дошкільного віку. Умови і засоби екологічного виховання дошкільників. Теоретичні засади дослідження стану довкілля у педагогічній науці і практиці. Засоби навчання. Натуральні об'єкти. Особливості використання казок про природу, дидактичних карток, творчих завдань, ігор при формуванні в дітей навичок екологічно-моральної поведінки у природному середовищі. Моделювання в екологічній освіті. Предметне моделювання різних явищ природи. Моделювання спостережень у природі (під час прогулянок та екскурсій). Моделювання різноманітних ігор природничого змісту

ТЕМА 8. Еколого-розвивальне середовище у ЗДО як засіб пізнання природи (інноваційні підходи). Екологічний паспорт ЗДО.

ТЕМА 9. Екскурсії у природу та цільові прогулянки. Екологічна стежка у ЗДО. Вимоги до організації та проведення екскурсій, спостережень, цільових прогулянок, екологічних стежок. Система формування екологічних знань за темою «Наша Земля і наше майбутнє – в наших руках» з використанням різних форм роботи.

ТЕМА 10. Планування освітньо-виховної роботи з екологічного виховання у ЗДО. Особливості календарно-тематичного планування з ознайомлення дітей з довкіллям. Заходи по роботі з батьками. Рекомендації для батьків. Проекти календарно-тематичного планування з ознайомлення з довкіллям.

Змістовий модуль 2. Методика формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку

ТЕМА 11. Показники екологічної компетентності дошкільників: змістовний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий. Емоційно-ціннісний компонент – складова екологічної компетентності дошкільника. Методи і методичні рекомендації щодо формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Особливості методики організації різних типів занять.

ТЕМА 12. Організація пошуково-дослідницької роботи у природі. Дошкільний практикум. Дитяче експериментування (старший дошкільний вік). Структура дослідницької діяльності. Перспективне планування роботи з дітьми дошкільного віку в світі неживої природи. Найпростіші досліди з водою, повітрям, піском, ґрунтом, снігом.

ТЕМА 13. Праця дітей у природі. Методичні підходи до організації праці дітей у природі. Педагогічні задачі.

ТЕМА 14. Використання методики ТРВЗ для формування екологічних навичок дітей дошкільного віку. Казки про природу як засіб екологічного виховання дітей дошкільного віку. ТРВЗ-інструменти

ТЕМА 15. Теорія і методика навчальної діяльності за програмою «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку». Тематичний план навчання дітей в межах Програми. Тематичні блоки: спілкування, ресурси, подарунки.

ТЕМА 16. Планування освітньо-виховної роботи з екологічного виховання у ЗДО за програмою «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку».

ТЕМА 17. Організаційні форми роботи з екологічного виховання: заняття, екскурсії, прогулянки, спостереження тощо. Форми роботи поза заняттями: екологічні виставки, екологічні конкурси (словесні, графічні, пантомімічні, політехнічні).

ТЕМА 18. Еколого-просвітницька робота з дітьми. Природоохоронні заходи у ЗДО. Еколого-натуралістичні центри, природоохоронні організації, їхня роль в еколого-просвітницькій роботі дітей дошкільного віку.

ТЕМА 19. Інноваційні підходи до організації екологічної освіти дошкільників. Досвід європейських країн. Аналіз проекту «Рецепти росту».

ТЕМА 20. Реформи в дошкільній освіті. Необхідність реформування дошкільної екологічної освіти в Україні. Спільна відповідальність держави, громади, родини, педагогічних працівників за якість дошкільної екологічної освіти. Платформа розвитку дошкільнят «НУМО».

2. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	К-ть годин
1	ПР № 1. Біорізноманіття. Червона книга. Зелена книга. Природозаповідні території. Аналіз Програми «52 кроки до біорізноманіття» і Звіту «Жива планета»	2
2	ПР №2. Екологічне виховання у повсякденній роботі фахівців у галузі дошкільної освіти. Сучасні проблеми екологічного виховання дошкільників. Навчально-методичні і періодичні видання, інтернет-ресурси для самоосвіти вихователя.	2
3	ПР № 3. Охорона природи. Правила поведінки в природі. Аналіз анкети «Мій екологічний слід». Кейс «Життя у стилі ЕКО»	2
4	ПР № 4. Грунт як середовище життя. Екологічна характеристика ґрунту. Живі організми ґрунту. Водне середовище життя. Екологічна характеристика водного середовища. Різноманітність флори і фауни України (<i>Експерсія у природу</i>) Харчові зв'язки між живими організмами. Екологічні задачі.	2
5	ПР № 5. Принципи календарного планування «Ознайомлення з довкіллям». Проекти календарно-тематичного планування (<i>робота в командах</i>). Виховні заходи з екології. Плани-конспекти занять для різних вікових груп із зазначеними видами діяльності: <i>спостереження за живими організмами; турбота про рослини і тварин; дидактичні ігри, художні твори, відеофільми</i> тощо у роботі з дітьми при ознайомленні з довкіллям. Заходи по роботі з батьками. Рекомендації для батьків.	2
6	ПР № 6. Дитяче експериментування. Захоплюючі досліди у кутку живої природи (<i>демонстрація дослідів</i>). Моделювання спостережень у природі (під час прогулянок та екскурсій). Моделювання різноманітних ігор природничого змісту	2
7	ПР 7. Екологічні казки, творчі завдання та ігри, спрямовані на формування в дітей дбайливого ставлення до природи. Особливості використання казок про природу, дидактичних карток, творчих завдань, ігор при формуванні в дітей навичок екологічно-моральної поведінки у природному середовищі. ТРВЗ-інструменти. Розв'язування винахідницьких завдань (<i>робота в екокомандах</i>).	2
8	ПР № 8. Аналіз змісту програми «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку». Тематичний день – основна форма педагогічної діяльності з освіти сталого розвитку в ЗДО (<i>розробити план-конспект тематичного дня за обраною темою</i>). Організація роботи над дослідженнями. Самодослідження (<i>обговорення, дискусія</i>).	2
9	ПР № 9. Навчально-методичні видання й інтернет-ресурси для організації роботи з екологічного виховання: <i>Перша екоабетка для малюків. Куди подіти сміття? «Чому ми любимо (і не любимо) ПЛАСТИК?» Екопригоди суперкомпанії</i> тощо.	2
10	ПР № 10. Еколого-просвітницька робота з батьками з питань природоохоронної діяльності та екологічного виховання дітей дошкільного віку. Проекти природоохоронних заходів у ЗДО (<i>робота в екокомандах</i>)	2
Разом		20

4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Принципи навчання екології та правила, що забезпечують їх реалізацію. Принцип науковості, принцип доступності, принцип свідомості та активності, принцип міцності, принцип відповідності навчання віковим та індивідуальним особливостям учнів, принцип наочності, принцип систематичності та послідовності, принцип зв'язку теорії з практикою, принцип єдності навчання і виховання.	3
2.	Навчально-методична та наукова література з екологічного виховання. Періодичні видання, навчально-методичні комплекси про довкілля.	3
3.	Авторські програми з екологічного виховання „Наш дім – природа” (автор Н. Рижова), „Юний еколог” (автор С. Ніколаєва), „Світ навколо нас – і я його частинка” (автор Д. Романовська).	3
4.	Планування роботи вихователя. Навчально-методична документація для роботи вихователя. Календарно-тематичне планування. Самоосвіта вихователя.	3
5.	Проект „Я і довкілля” на основі використання різних форм навчання (спостереження, ігри, пошукова діяльність, праця, розповіді, заняття).	3
6.	Розробити рекомендації та поради батькам щодо екологічного та валеологічного виховання дітей за темою „Як корисно провести вихідний”.	2
7.	Скласти анкету для батьків, з метою з'ясування їх ставлення до екологічного виховання дошкільників.	2
8.	Виховні заходи з екології.	2
9.	Спостереження за живими організмами. Турбота про рослини і тварин у різні пори року. Відеофільми у роботі з дітьми різних вікових груп при формуванні екологічної компетентності.	5
10.	Скласти перелік доручень для дітей різних вікових груп (у приміщенні, на ділянці дошкільного закладу, в різні пори року). Обґрунтувати їхнє значення.	2
11.	Скласти план роботи ЗДО і сім'ї з напрямку екологічного виховання дітей дошкільного віку.	2
	Разом	30

5. Теми лабораторних занять

Програмою не передбачено

6. Методи навчання

- ✓ Словесні (розповідь з елементами бесіди, бесіда, пояснення, лекція);
- ✓ Наочні (демонстрація за допомогою мультимедійного обладнання графічних матеріалів, рисунків, схем);
- ✓ Практичні (практична робота, самостійна робота, використання інформаційних технологій);
- ✓ Бінарні методи (словесно-інформаційний, словесно-проблемний, словесно-дослідницький);
- ✓ Загальнонаукові методи (дедуктивний, індуктивний, синтез, аналіз);
- ✓ Інтерактивні (постановка проблемних питань і ситуацій, проблемно-пошукові, дослідницькі)

Презентації, лекції, дискусії, практико-спрямовані завдання, інтерактивні методи навчання (семінари-дискусії, тренінгові технології, коучингові техніки, тьюторингові та менторингові практики; кейс-методи аналізу конкретних ситуацій, прес-конференції, мозковий штурм, робота в командах, метод проєктів).

7. Методи контролю

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою:

- ✓ Поточна успішність: 10 практичних занять по 3 бали – разом **30 балів**.
- ✓ Екопроект: творче індивідуальне завдання студента за обраною темою, захист на семінарсько-практичному занятті – **20 балів**.
- ✓ Модульний контроль: два модулі по **15 балів** – разом **30 балів**.
- ✓ Підсумковий семестровий (тестовий) контроль – **20 балів**.

Підсумкова максимальна кількість балів 100.

Залік виставляється за підсумками поточної успішності, виконаних і захищених екопроектів, модульного і підсумкового семестрового контролю.

Практично-семінарські заняття передбачають виконання системи завдань, адекватність та повнота розв'язання яких оцінюються максимально 3-ма балами. Кількість балів, що виставляється за практичне заняття, враховує: відповіді студентів на проблемні питання за змістом теми; обговорення запитань для роздумів, дискусій, уміння використовувати знання під час виконання поставлених завдань.

Відвідування занять є обов'язковим складником навчання.

Політика виставлення балів. Засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичного матеріалу з навчальної дисципліни перевіряється шляхом усного опитування, поточного програмованого контролю знань, оцінки умінь аналізувати проблемні ситуації. Водночас обов'язково враховуються: присутність на заняттях та активність здобувача вищої освіти під час семінарського заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання. Семестрова підсумкова оцінка визначається як сума балів з усіх запланованих видів навчальної роботи.

Шкала оцінювання: ЗВО, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою	
		Оцінка	
Екзаменаційні оцінки			
A	90 – 100	5	Відмінно
B	81-89	4	Дуже добре
C	71-80		Добре
D	61-70	3	Задовільно
E	51-60		Достатньо

8. Методичне забезпечення

- Силабус і робоча програма курсу
- Сторінка курсу <https://pedagogy.lnu.edu.ua/course/osnovy-pryrodoznavstva-z-metodykoyu-oznajomlennya-ditej-z-pryrodoyu>
- Електронний курс на Moodle: <http://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=21>
- Наукова, навчально-методична та дитяча література.
- Електронні підручники.
- Конспекти лекцій.
- Мультимедійні презентації.
- Інтернет-джерела

9. Рекомендована література

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Наказ МОН №33 від 12.01.2021/
https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2008. – 408 с.
3. Гладченко О.М. Ознайомлення дошкільників із навколишнім світом. До Базової програми „Я у Світі” / О.М. Гладченко. – Х.: Видавнича група „Основа», 2011. – 191 с.
4. Горобаха Н. М. Методика ознайомлення дітей з природою. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 432 с.
5. Джура Н. М. Інноваційні технології навчання в системі шкільної екологічної освіти : навчально-методичний посібник. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. – 104 с.
6. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». – Тернопіль: Мандрівець, 2017. – 256 с.
7. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». – К.: Світич, 2010. – 144 с.
8. Дивний світ природи (заняття з екологічного виховання) // Бібліотека вихователя дитячого садка. - № 13 – 14. – 2006. – С. 80.
9. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 400 с.
10. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства: навч. посібник / Л. К. Нарочна, Г. В. Ковальчук, К. Д. Гончарова. - 2-е вид., К.: Вища школа, 1990. - 302 с.
11. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2007. – 352 с.
12. Пришева Н. Ф. Основи природознавства: Природа України. – К.: Вища школа, 1995. – 335 с.
13. Яришева Н. Ф. Екологічне виховання дошкільників. – К.: Шкільний світ, 2001. – 55 с.
14. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: навч. посібник. – К.: Вища школа, 1993. – 255 с.

Додаткова:

15. Беленька Г. В. Змалку ближче до природи // Дошкільне виховання. – №6. – 2004. – С. 7 – 10.
16. Беленька Г. В., Конюхова Т. Авторські казки про природу як засіб формування основ екологічного світогляду у дітей дошкільного віку // Наука і сучасність. – № 43. – 2004.
17. Бусленко В. Організація еколого-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі // Дитячий садок. – №45 – 46. – 2004. – С. 21 – 23.
18. Взаємодія дитячого садка і сім'ї з питань екологічного виховання // Дитячий садок. – 2005, № 25 – 26. – С. 50 – 67.
19. Виховуємо захисників природи // Бібліотека вихователя дитячого садка. № 3 – 4. – 2006. – С. 114 – 120.
20. Глухова Н. Емоційне спілкування дитини з природою як умова творчого досягнення світу // Дошкільне виховання. – № 10. – 2001. – С. 8 - 9 .
21. Глухова Н. Є. Екологічна стежина в дитячому садку. – К.: Шкільний світ, 2001. – 54 с.
22. Глухова Н. Перший крок до природи // Дошкільне виховання. – № 3. – 2005.
23. Глухова Н. Стан довкілля – турбота кожного із нас // Дитячий садок. – № 25 – 26. 2004. С. 44 – 49.
24. Джура Н. М. Природознавча компетентність як складова професійної підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти // Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. – Вип. 5.
25. Хом'як Л. А., Джура Н. М. Використання методики ТРВЗ для формування природничо-екологічних навичок дітей дошкільного віку // Міжнародна науково-практична конференція «Традиції та новації у сфері педагогіки та психології» : збірник тез 5–6 лютого 2021 року м. Київ.

26. Джура Н. М., Нагірнич О. М. Формування екологічної компетентності як складової професійної підготовки магістрів освіти // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. № 3 (2020 р.) ISSN 2522-4360.
 27. Джура Н. М. Пристайко М. Ю. Формування екологічної свідомості дітей дошкільного віку // SWorldJournal, Issue №6, Part 4, №06-04 (2020), December 2020. – С. 69-72 (Index Copernicus) <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/view/swj06-04/swj06-04>
 28. Шкодин І. В., Джура Н. М. Еколого-розвивальне середовище для формування екологічної компетентності дошкільників // Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання ХХІ століття: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, Україна, 11-12 грудня 2020 р.). – Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. – С. 44 – 47.
 29. Воробей Г. Є. Екологічне виховання дітей з допомогою казок В. Сухомлинського // Бібліотека вихователя дитячого садка. № 23. – 2005. - С. 1– 70.
 30. Дяченко Т. Мандрюємо екологічного стежиною // Дошкільне виховання. – № 5. – 2002. – С. 28.
 31. Екологічна мандрівка // Бібліотека вихователя дит. садка. - № 11. – 2004. – С. 14 – 16.
 32. Кот Н. М. Спільна робота дитячого закладу та сім'ї з екологічного виховання дошкільників // Додаток до газети «Дитячий садок». – №45 (14). – 2001.
 33. Лисенко Н. В. Практична екологія для дітей. – Ів.-Франківськ: Сіверсія, 1999.
 34. Лисенко Н. Використання спостережень в роботі з екологічного виховання дошкільників // Дитячий садок. – 2004. – № 25 – 26. – С. 10 – 44.
 35. Лохвицька Л. В. Створення навчально-ігрового довкілля для пізнавального розвитку дошкільника // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство. – К.: Контекст, 2006. – С. 219 – 222.
 36. Лохвицька Л. В. Дошкільникам про основи здоров'я: навч.-метод. посіб. / Л. В.Лохвицька, Т. К.Андрющенко. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 176 с.
 37. Романовська Д. Світ навколо нас – і я його частинка. Еколого – психологічний тренінг // Психолог. – 2006, № 21. – С.16 – 24.
 38. Скребець В. Екологічна психологія // Психолог. – № 9, 2006. – С. 5– 7.
 39. Согур Л. Н. Ігрові форми ознайомлення дітей з природою // Організація ігрової діяльності. – К.: Слово. – № 45. – 2010.
 40. Федієнко В. В. Вивчаємо природу рідного краю. – Харків, 2001.– 24 с.
 41. Яришева Н. Ф. Цільові прогулянки до парків та скверів // Дошкільне виховання. – №3. – 2003. – С. 7 – 12.
 42. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі. – К.: Вища школа, 2004. – 407 с.
- Інтернет-ресурси:**
43. <https://www.youtube.com/watch?v=RiYoVa45EFI&feature=youtu.be>
 44. Спецпроект “Рецепти росту” <https://www.youtube.com/watch?v=fCa0juyCmnl>
 45. Відеозаняття https://youtu.be/rG_5wpWr-FQ
 46. <https://www.youtube.com/watch?v=B9R8Dt26ghQ>
 47. Відеоігри <https://www.youtube.com/watch?v=7QxMAzlwH3M>
 48. Відеогра <https://www.youtube.com/watch?v=94tvAu-Mac4>
 49. Відеогра з горішками https://www.youtube.com/watch?v=xy6f_zb5dno
 50. Відеогра з цеглинками <https://www.youtube.com/watch?v=qcSaEM5PhvA>
 51. Надихаємо на дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.esd.org.ua/node/331>
 52. Освіта для сталого розвитку в дії <http://www.esd.org.ua/node/892>
<http://www.ecoosvita.org.ua/>
 59. Концепція регіональної системи освіти для сталого розвитку
http://dea.gov.ua/chapter/konceptiya_regionalnoi_sistemi_osviti_dlya_stalogo_rozvitku

Програму розробила

к.б.н., доцент кафедри початкової та дошкільної освіти

Джура Н. М.